

У ПОНОРИМА ДУШЕ И ТЕЛА

Бојана Стојановић Пантовић, *Лекције о смрти*, Народна библиотека „Стефан Првовенчани”, Краљево 2013

Једну страну интелектуалног и стваралачког бића Бојане Стојановић Пантовић представљају референтне научне студије, критички и теоријски радови, антологијски избори поезије и суптилна и са изоштреним укусом тумачења, а другу обликовање сопственог поетског света, емоционалног и имагинативног. Ове две креације се у много чему додирују и комплементарно делују, али функционишу и одвојено, као две легитимне форме креативног чина и мишљења. Од којих је у овој другој, у поезији, у свом изворном, првотном и богомданом простору, у коме је песнику, истовремено, и комотно и тесно.

Бојана Стојановић Пантовић је досад објавила четири збирке поезије, међу којима, као најновија, светло дана је угледала књига *Лекције о смрти*, у познатој едицији „Повеља”, где је претходно објављена и њена поетска проза *Заручници вајре* (2008). Реч је о тематско-мотивски разуђеном певању, и интелектуалном и дубоко емоционалном, са широким асоцијативним регистром. У коме се промишљају живот и свет у многострукости манифестованог и слућеног, свет стварности и химера, преплићу реално и ониричко. У свим песничким књигама наглашено је присутан лирски субјекат, са властитом душом и телом, фокусиран на свет око себе а, понајвише, у себе загладан. У том суочавању са собом и преиспитивању властите позиције, готово у истом трену и у микрокосмосу исте песме, како је и у већини песама у новој збирци, креативна мисао и непригушена емоција излазе из свога телесног оклопа, побегну негде другде. Узлете у друге градове и пределе, далеке или блиске, у друге светове, духовне просторе и цивилизације, одакле се у души сучишћу и преламају, асоцијативно и спонтано, и готово истовремено, озарења и фасцинације, порази и људски удеси. Одсјаји и светлосне искре са путовања са стањем дубоке меланхолије, у тамници безличне свакодневице. Па и она слућена поларна светлост, хиперборејски и суматраистички призори, који побуђују чежње и топле душу.

У новој песничкој књизи јављају се, такође, силуете сањаног или доживљеног, а пре свега преиспитују горка искуства граничних тренутака од смрти; немири, сумње, зебње и страхови, предворја расула и ништавила. При чему песнички чин дође као нужна одбрана и терапија, од горких стања и мучних тренутака. Од самоће, с којом је једино у друштву („Вечерња шетња”), односно, кад: „Остајеш сам у тами”, како гласи кључни стих истоимене песме и њена издвојена поента. „Док год човек пише он избегава пропаст, али се она не може у потпуности избећи; и зато ја пишем: да се суочим са светом док се он полако распада у

ништавило”, исповедао се немачки писац Гинтер Кунерт. И ова песничка књига Бојане Стојановић Пантовић својеврсна је лирска исповест о суочавању са смрћу и ништавилком. Зато су у њој у доминантној функцији тамна боја и суморни тонови.

У значајном броју песама, почев од уводне „Синтакса”, опсервира се, делом и аутопоетички, мучан процес стварања, „по правилима граматике”, како би се успоставио „редослед ужаса” и срицала „прва слова овог света”. Певање о души и телу, дамарању душе и срца, чежњама и прозракама загубљених сећања, враћање у свест изгубљеног и недокучивог, кроз речи у биће песме. Са издвојеним каденцама у једном стиху, као њиховом суштином. У хладном и обесмишљеном времену, безличној комуникацији виртуелног света, „поворкама праха” и *инијернеј љубави*, на пустој земљи и у опустошеним градовима, где влада пустош душе и где се све претвара у пепео, а дан се „згруша у велики отровни зуб ајкуле”. И осећа се ледени дах смрти. Кад се јавља неодољива глад за присношћу и топлином, у *зробној њосћељи сна*, пре свега за љубављу као првотним смислом постојања и живљења, која подразумева и душевно и телесно. Где: „Црни прозори / На телу кућа // Зуре као празне очи / У којима нико не станује // У себи скупљају / Гутљај по гутљај мрака”. И где се рађа *мртва њесма*. Колико је драме, у овим и другим стиховима и песмама, драме бића у понорима душе и тела.

Песник комуницира са песмом, речима и словом, слаже их и пресвлачи, у потрази за изгубљеним смислом. Јавља се и *сипрах од њесме*, предлаже да узајамно, заблудела грешница и кћи разметна, лирски субјекат и самоћа потпишу „једна другој смртну пресуду”. Речи песме откривају „малене суштине”, велике истине и загонетке живота и света; оне су „препознатљива слика за бол”, за препознавање звука, „онда кад мислиш да бол је једина могућа реч”. Описује емотивна стања, па и кад „белина више није невиност већ бућ”. Па и болне призвуке меланхолије и евокативног сентимента.

У важном сегменту овог певања промишља се смисао поезије и песничког чина пред искушењима опстанка, неизвесношћу живота и извесношћу смрти. Песник предочава горко искуство болести и болнице, рањивости душе и беспомоћности тела, при чему кроз онострани ток свести види како се рађа „букет крвавих звезда на чаршаву”. И кад је, у разним варијантама, „бело окренуто ка мени, ка унутра, ка црном”. Али и обрнуто, кад бело у овостраном или оностраном свету губи ону изворну дражесну функцију, постаје метафоричном ознаком болничког особља, собе и кревета, са апаратима, иглама, бочицама и мрљама крви, где је човек беспомоћан и сам, без обзира на негу и пажњу исцелитеља и ближњих, свих оних око себе. А када тај болни тренутак мине, „у ком сам извесно могла умрети”, поново зракну неке мале радости, у окружењу блиских и својих, као и озарења са неких лепих дестинација,

скорих или давних. Али, на кућном прагу, поново обузима реч, „онај фаталан почетак који слути песму”, тренутак ступања у њен неизвесни и сложени универзум. Која ће, извесно, на нов начин да сажима и предочава различита емотивна и егзистенцијална искуства, па и драматичне граничне ситуације, затварати могући, удесни круг.

У књизи *Лекције смрти*, мотивски и семантички слојевитој, потврђује се поетички уверљива и још у претходним књигама препознатљива стваралачка мисао и рука аутора. Који, са изоштреном критичком самосвешћу, сагледава и тумачи сложене и шире песничке токове и појединачне релевантне учинке, али, истовремено, обликује и свој поетски свет, други и другачији, што он и јесте. Кад не би било тако, обесмишљен би био и смисао певања. Међутим, Бојана Стојановић Пантовић у своје певању негује и креативну комуникацију са песничким и другим духовним наслеђем, у коме препознајемо функционално упослене палимпсестне и интертекстуалне детаље. Који се појављују као фасцинација и надахнуће. Тако и у неким песмама у овој књизи („Јованка Орлеанка”, „Монах Рафаило”, „Нефертити”, „Скадарлија”, „Кућа Ђуре Јакшића”, „Други пут спаљена песма”, „Ритуал”, „Блага је ноћ”...).

Бојана Стојановић Пантовић пише аутентичну поезију, поетички заводљиво промишља свет око себе, преломљен у дубини њеног наглашено емотивног бића, одакле га еманира и на читаоца. Коју је могуће из различитих углова тумачити. Обликује песме са укрштеним женским, мушким и другим гласовима, са доминантним печатом ауторског, лирског субјекта. Песме, строфе и беле стихове, са продуженом фактуром, блиске лирској прози, њој драгим прозаидама, широког мозаичког, мотивског и асоцијативног спектра. Са искуствима из оба света.

Мићо ЦВИЈЕТИЋ